

Czynna ochrona przyrody na murawach kserotermicznych – doświadczenia z projektów realizowanych przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Krakowie.

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Ochrona siedlisk kserotermicznych w obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej

LIFE12 NAT/PL/000053

**Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w
Krakowie – Rafał Rostecki**
Regionalny Konserwator Przyrody – Bożena Kotońska
Koordynator projektu – Izabela Banaszewska
Z-ca Koordynatora - Ekspert ds. promocji – Jakub Kałużny

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WYKONANIE ZADANIA

Projekt POiS „**Utrzymanie bioróżnorodności siedlisk kserotermicznych w Małopolsce**”

- 2010 – 2014
- 22 obszary (Natura 2000/rezerwat – 16, Natura 2000 – 1 rezerwat – 5; dla 5 obszarów – utrzymanie efektu ekologicznego)
- wartość: 3 mln zł
- obszar działania: 158 ha

wfośigw
wojewódzki fundusz
ochrony środowiska
i gospodarki wodnej
w krakowie

Projekt WFOŚiGW „**Wypas owcy olkuskiej i koszenie na wybranych murawach kserotermicznych w województwie małopolskim**”

- 2016
- obszary Natura 2000/rezerwat - 4, obszar Natura 2000 – 1 - położone na Wyżynie Miechowskiej
- wartość 60 tys.
- obszar działania: 8 ha

Projekt Life+ „**Ochrona siedlisk kserotermicznych w obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej**”

- 2013 – 2017
- 12 obszarów Natura 2000
- wartość 6 mln zł
- obszar działania: 136 ha

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

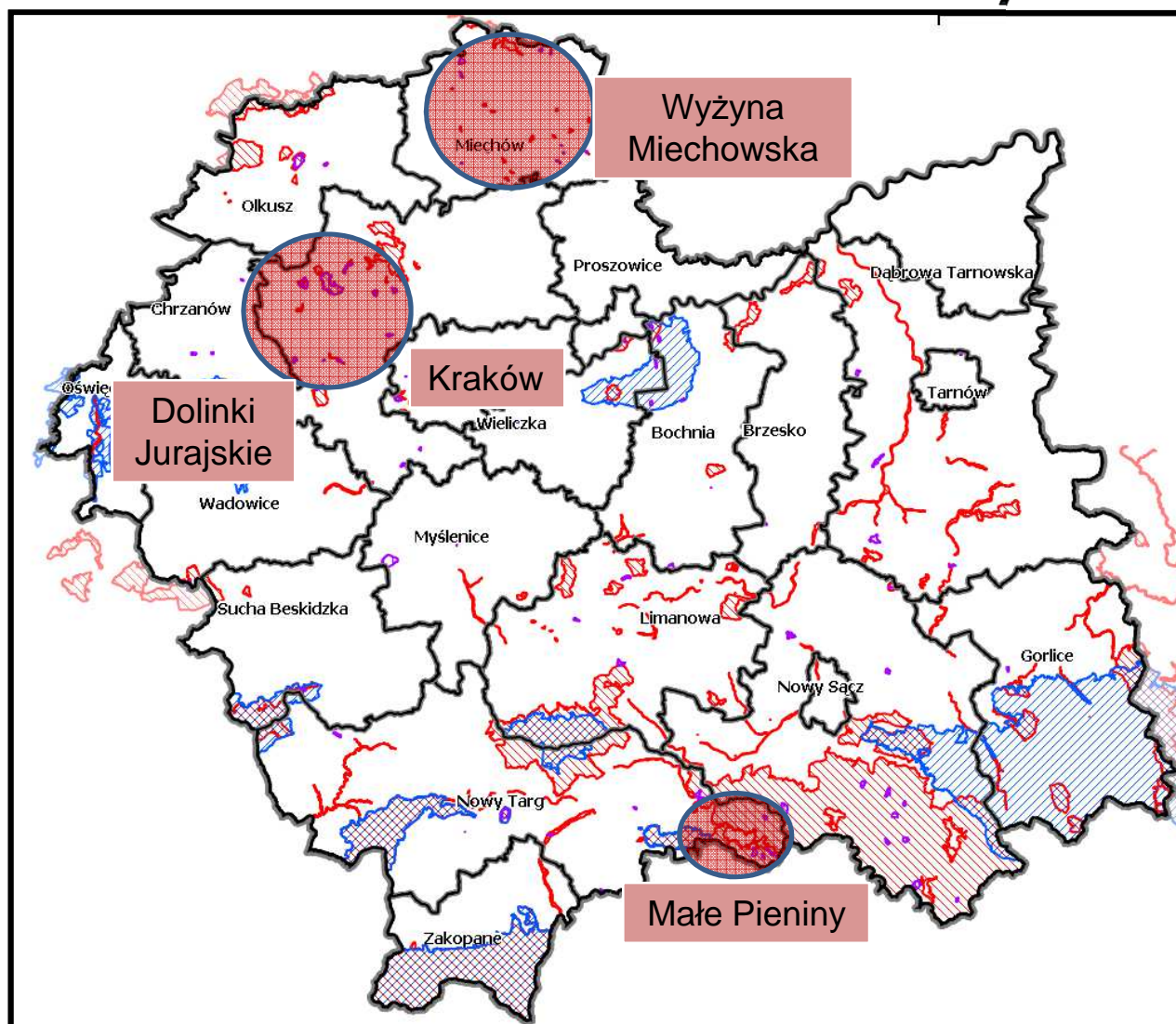

INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Zasięg projektu

„Utrzymanie bioróżnorodności siedlisk kserotermicznych w Małopolsce”

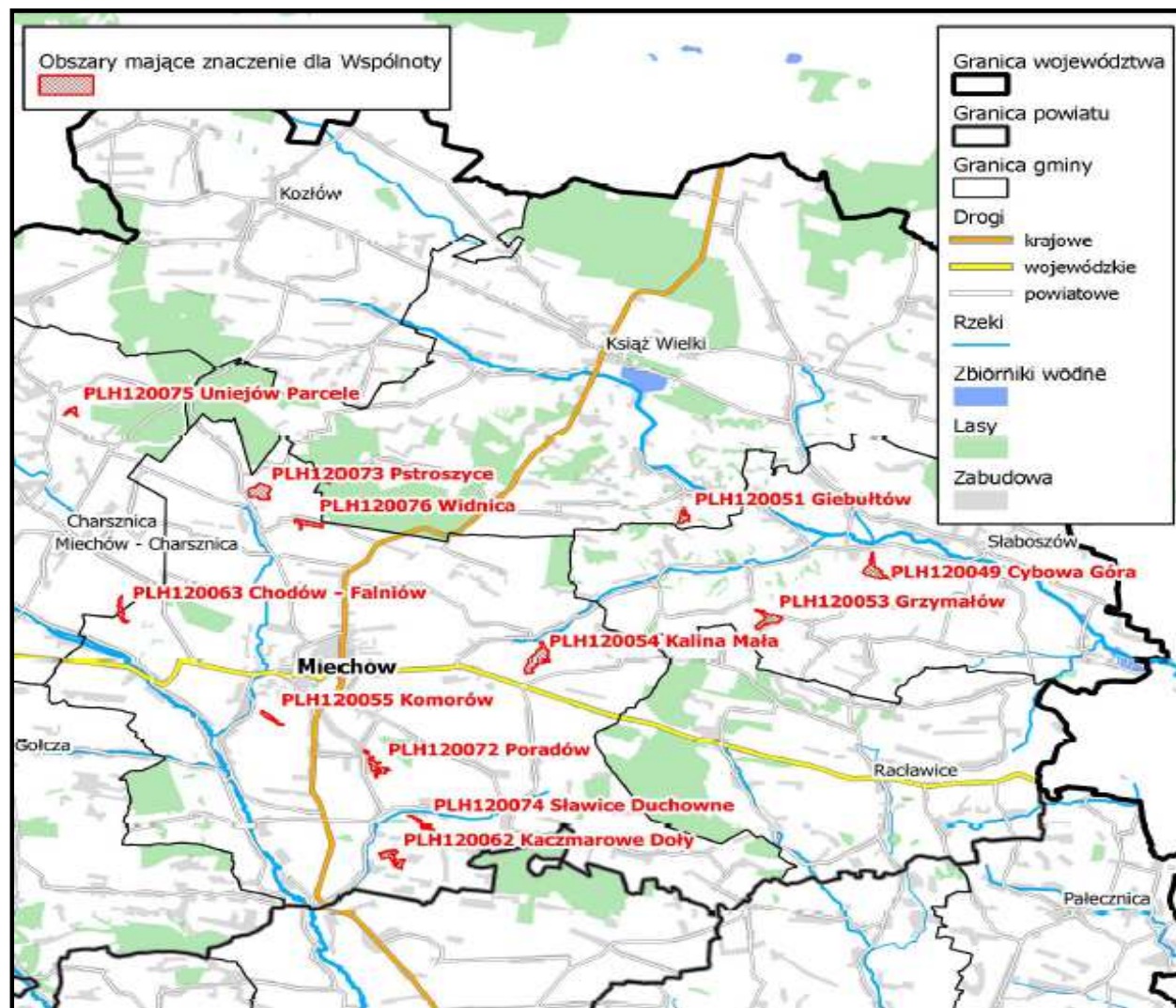
Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Zasięg projektu „Ochrona siedlisk kserotermicznych w obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej”

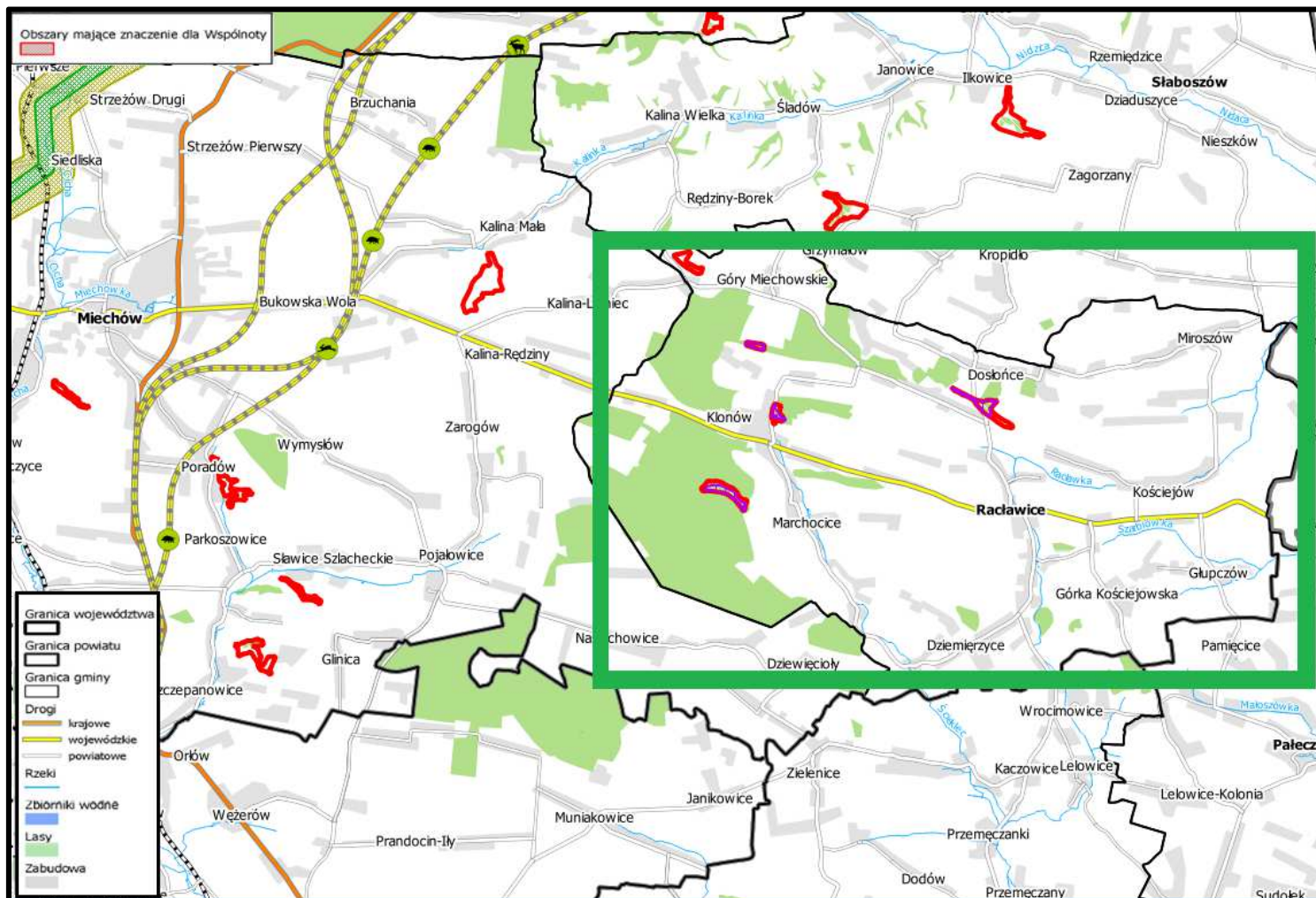

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Zasięg projektu

NATURA 2000

Jakie siedliska chronimy?

- **Murawy kserotermiczne**

Obszar Natura 2000 Kalina Mała

54 gatunki podlegają ścisłej ochronie w tym storczyki;

Cieptolubne zbiorowisko trawiaste o charakterze stepowym z cennymi gatunkami roślin zielnych;

Obszar Natura 2000 Kalina Mała

Chronione gatunki muraw kserotermicznych:

dziewięcisz popłocholistny

ostrożeń panoński

obuwik pospolity

storczyk kukawka

sasanka łąkowa

Jakie siedliska chronimy?

Naskalne murawy kserotermiczne

Jałowczyska na murawach kserotermicznych

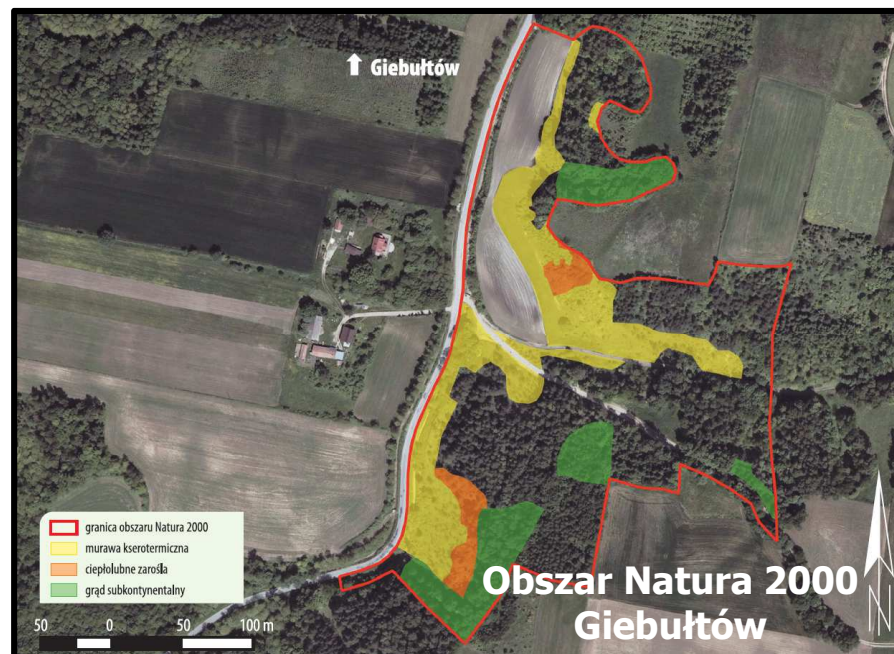

Jakie siedliska chronimy?

Grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne

Cele projektów

Ochrona muraw kserotermicznych i pozostałych siedlisk

- **Przywrócenie na murawach odpowiednich warunków siedliskowych do prawidłowego rozwoju gatunków murawowych (ważny dostęp światła);**
- **Utrzymanie dobrego stanu muraw po zabiegach ochronnych, przywrócenie tradycyjnego sposobu gospodarowania (wypas owiec i kóz);**
- **Przekazanie wiedzy o wartościach przyrodniczych społeczności lokalnej;**

Zagrożenia

Zarastanie przez krzewy

Zarastanie przez drzewa

**Erozja i pozyskanie
kruszywa**

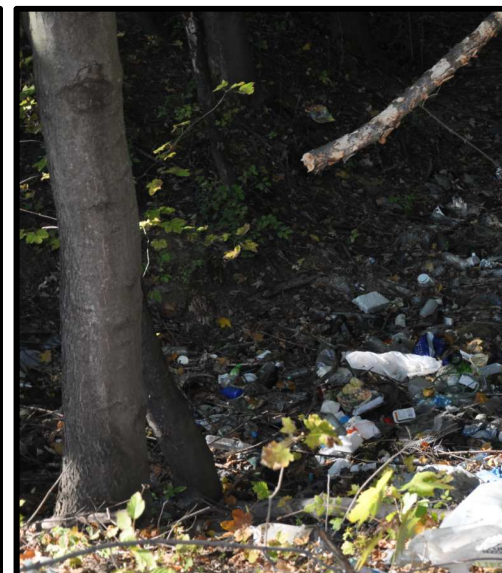
Zaorywanie

Zagrożenia

Zaśmiecanie

Zalesianie

Zagrożenia / przeciwdziałanie

Zabudowa

Odmowa zgody na wykonanie zabiegów ochronnych

Wizyty w miejscu zamieszkania

Spotkania i stały kontakt z właścicielami gruntów

Zabiegi ochronne:

Usuwanie drzew i krzewów, karczowanie – „doświetlanie” muraw kserotermicznych

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Zabiegi ochronne:

**Usuwanie drzew i krzewów, koszenie – „doświetlanie” naskalnych muraw kserotermicznych
zabiegi przy użyciu sprzętu alpinistycznego**

Zabiegi ochronne: **Koszenie murawy kserotermicznej – usuwanie biomasy**

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Zabiegi ochronne – sposób wykonania

- Prace wykonywane ręcznie;
- Zakaz wjazdu ciężkim sprzętem na siedliska chronione;
- Transport biomasy (drewna, krzewów, trawy) do miejsca odbioru lub utylizacji;
- Narzędzia:

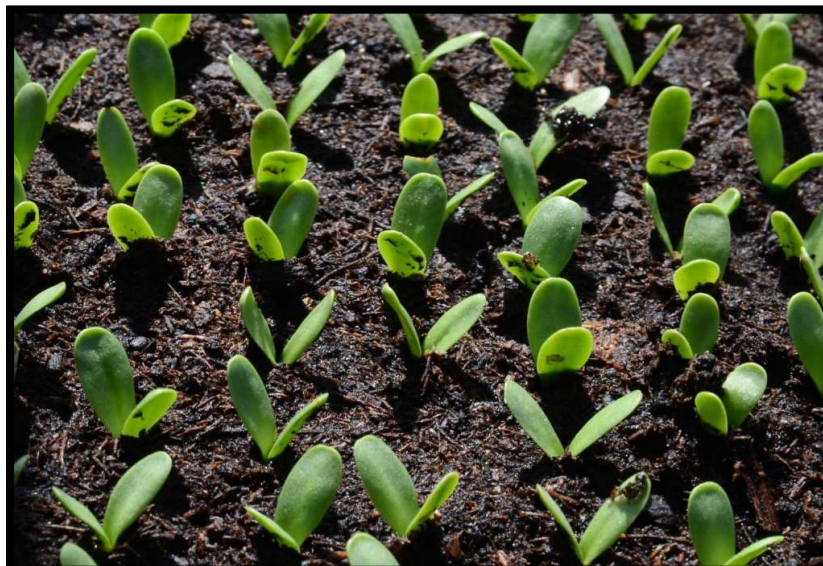

Zabiegi ochronne w liczbach – projekt Life na działkach ze zgodami od właścicieli nieruchomości gruntowych

- **luty 2015 r.** – 4 obszary Natura 2000: Kaczmarowe Doły, Kalina Mała, Chodów-Falniów, Cybowa Góra:
  - koszenie: ok. **12 ha** muraw kserotermicznych (z usunięciem biomasy);
  - wycinka, karczowanie drzew i krzewów (z usunięciem biomasy): ok. **0,8 ha** powierzchni.
- **wrzesień – grudzień 2015 r.** – 8 obszarów Natura 2000 + jedna działka w obszarze Kalina Mała:
  - koszenie: ok. **11 ha** muraw kserotermicznych (z usunięciem biomasy);
  - usunięcie ponad **150 szt.** drzew o średnicy powyżej 10 cm (z usunięciem biomasy);
  - karczowanie około **1 ha** zakrzaczeń (z usunięciem biomasy);

Hodowla roślin ex situ – dziewięciśł popłocholistny:

Oczyszczanie powierzchni ze śmieci – projekt Life

Usunięto > 94 tony odpadów

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Najlepszy sposób ochrony muraw kserotermicznych !!!

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Wypas owiec i kóz

zakup i dostawa 129 owiec olkuskich i 12 kóz
wypas prowadzi 7 gospodarstw rolnych w 10 obszarach Natura 2000.

wfośigw

wojewódzki fundusz
ochrony środowiska
i gospodarki wodnej
w krakowie

wypas 27 owiec olkuskich (10 z nich należy do RDOŚ w Krakowie)
wypas prowadzi 1 gospodarstwo rolne w 5 obszarach Natura 2000.

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Owca olkuska

- rodzima odmiana owcy
- owca chowu drobnostadnego
- rozwinięty instynkt macierzyński
- wysokoplenna
- odporna na choroby i trudne warunki środowiskowe
- rzadko hodowana

Po co wypasać owce i kozy na murawach?

- „żywe kosiarki”
- zapobiegają zarastaniu murawy (wybierają rośliny miękkolistne, omijają kseromorficzne)
- ograniczają rozrastanie się krzewów i drzew
- odsłaniają glebę → ułatwiają wysiew roślin
- roznoszą nasiona pomiędzy murawami
- wypas owiec odmian rodzimych-owca olkuska

Wypas owiec i kóz

- wypas od maja do września
- długość wypasu: ok. 8 h/dzień
- wypas obwoźny (transport do 8 km)

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Wypas owiec i kóz

- zakup i montaż pastucha elektrycznego (ok. 18 km.)

Wypas owiec i kóz

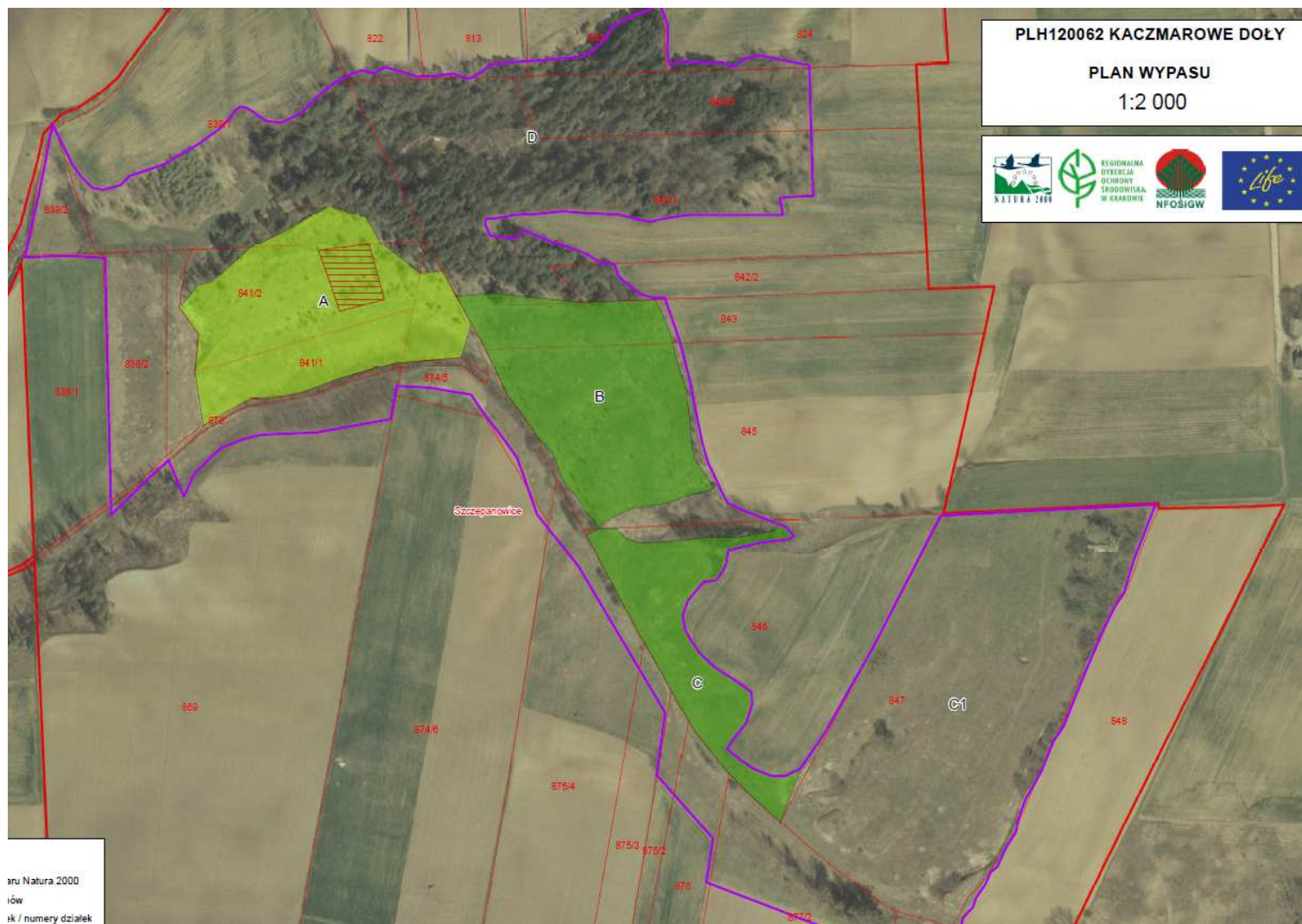
- owce i kozy u wypasającego cały rok
- przychówek i wełna pozostają dla wypasającego
- ilość owiec wynika z planu wypasu

Plan sytuacyjny wypasu

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Plan wypasu

3. Plan wypasu dla płątów muraw na obszarze Natura 2000 PLH120062 Kaczmarowe Doły

Tabela 2. Karta wypasu - Kaczmarowe Doły, rok 2015

Tablica 2: Karta Wypasu - Razem: Owce Dory, for 2019

Nazwa działki	Liczba zwierząt (szt.)	Powierzchnia	1,15 ha		Maksymalna obsada		0,40 DJP/ha		Maksymalne obciążenie		5 DJP/ha		Liczba dni pastwiskowych 133					
A		miesiące	IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI	
grupa zwierząt		DJP	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni
Owce	11	0,10			11	14			11	14	11	14						
Nazwa działki	Liczba zwierząt (szt.)	Powierzchnia	1,20 ha		Maksymalna obsada		0,40 DJP/ha		Maksymalne obciążenie		5 DJP/ha		Liczba dni pastwiskowych 133					
B		miesiące	IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI	
grupa zwierząt		DJP	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni
Owce	5	0,10					5	14	5	14			5	14				
Kozy	4	0,15					4	14	4	14			4	14				
Nazwa działki	Liczba zwierząt (szt.)	Powierzchnia	0,62 ha		Maksymalna obsada		0,40 DJP/ha		Maksymalne obciążenie		5 DJP/ha		Liczba dni pastwiskowych 133					
C		miesiące	IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI	
grupa zwierząt		DJP	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni	szt.	dni
Owce	3	0,10					3	14			3	14	3	14				
Kozy	2	0,15					2	14			2	14	2	14				

Osiągnięte obciążenie na wydzielaniu A: 0,96 DJP\ha

Osiągnięte obciążenie na wydzielaniu B: 0,92 DJP\ha

Osiągnięte obciążenie na wydzielaniu C: 0,97 DJP\ha

Jakub Kałużny, RDOŚ w Krakowie

Przyszłość wypasu w obszarach chronionych

- dopłaty unijne
- program rolnośrodowiskowy → zachowanie lokalnych ras owiec
- dopłata 360 zł/sztukę/rok
- stado min. 10 sztuk owiec olkuskich
- aktywizacja społeczności lokalnej – tworzenie stowarzyszeń
- Kolejny POiS 2018-2020

Czynniki ryzyka w realizacji czynnej ochrony przyrody

- własność prywatna – zgoda na zabiegi/odmowy wpuszczenia w teren
- uzyskiwanie uzgodnień/pozwoleń → np. zezwolenie na usunięcie drzew i krzewów (dokładna inwentaryzacja z pomiarami)
- procedura przetargowa – zamówienia publiczne (wypas owiec i kóz)
- Life+; brak powtarzalności działań ochronnych (zabiegów)
- ponowne zarastanie muraw (np. śliwa tarnina, dereń) – opracowanie technologii zabiegów

Dziękuję za uwagę

- **Jakub Kałużny**
jakub.kaluzny@rdos.krakow.pl
tel. 12 619 81 47
kom. 517 207 688